

ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ ВІД ВИТОКУ КАНАЛАМИ ТЕЛЕФОННОГО ЗВ'ЯЗКУ

Цибуляк Б. З., к.ф.-м.н.

*Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,
м. Львів, Україна*

PROTECTION OF INFORMATION LEAKAGE FROM CHANNELS OF TELEPHONE CONNECTION

*Bohdan Tsybulyak, Candidate of Science (Physics and Mathematics),
Lviv State University of Life Safety, Lviv, Ukraine*

Вступ

У сучасному світі питання захисту інформації набувають все більшого значення, оскільки вони стосуються як підприємств, що володіють своїми корпоративними секретами, розробками та ін., так і кожної людини зокрема, яка має свою конфіденційну інформацію. Як відомо, інформація має свою ціну, тому поява значного числа конкуруючих між собою різних структур в умовах ринкової економіки природним чином створила певний простір для злочинної діяльності, спрямованої на протизаконне одержання інформації, закритої для доступу сторонніх осіб, з метою досягнення матеріальної вигоди або нанесення шкоди юридичним чи фізичним особам [1].

Одним з основних джерел загроз інформаційної безпеки є використання пристроїв технічної розвідки для добування важливої інформації. Тому питання аналізу джерел витоку інформації по технічних каналах та методи їх захисту є на сьогодні актуальною задачею. До таких каналів можна віднести існуючі лінії технічних засобів передачі інформації і допоміжні технічні засоби й системи (мережа електроживлення, пожежна сигналізація, заземлення, металеві труби систем опалення, водопостачання й інші струмопровідні металоконструкції), що проходять через приміщення контрольованої зони і виходять за її межі й доступ до яких не складно отримати. Метою роботи було провести аналіз загроз, пов'язаних з витоком даних через телефонні лінії (ТЛ) та запропонувати методи боротьби із несанкціонованого знімання із них інформації.

Загрози порушення конфіденційності у каналах зв'язку

Конфіденційна інформація дуже часто передається по телефонних комунікаціях, що пов'язано з оперативністю і зручністю використання цього виду зв'язку. Не зважаючи на все ширше використання для передачі мовної інформації та даних засобів стільникового зв'язку, комп'ютерних мереж, Інтернету, апарати дротового зв'язку наразі залишаються незмінними

атрибутами офісних приміщень більшості установ. Слід відзначити, що саме вони відносяться до розряду найменш захищених. І справа не лише в можливості несанкціонованого прослуховування телефонних розмов у режимі реального часу, їхнього запису чи ретрансляції, а й у використанні абонентської телефонної лінії (АТЛ) для встановлення телефонних закладок, прослуховуванні приміщень у режимі покладеної телефонної трубки, а також використання мережі АТС для живлення засобів технічної розвідки чи передачі по них інформації за межі контрольованих приміщень. Проведені дослідження даної проблеми показали, що найвразливішою є ділянка АТЛ, оскільки розводка кожного абонента від телефонної розетки до розподільчої коробки чи шафи виконується двопровідним телефонним дротом марок ТРП або ТРВ, прокладеним, як правило, по відкритій ділянці приміщень. Доступ до магістральних телефонних кабелів є обмежений фізично (підземної прокладкою) і під'єднатися до відповідної пари багатопарного кабелю за умови мультиплексування сигналів є досить складно [2].

Тому методи запобігання та протидії поширенню конфіденційної інформації каналами телефонного зв'язку можна класифікувати наступним чином:

- обмеження фізичного доступу до каналів телефонного зв'язку;
- контроль та виявлення несанкціонованих під'єднань до АТЛ, яка перебуває у робочому стані;
- встановлення запобіжних засобів протидії витоку мовної інформації;
- усунення чи виведення з ладу встановлених телефонних закладок;
- впровадження криптографічних методів захисту конфіденційної інформації, що передається засобами телефонного зв'язку.

Методи протидії несанкціонованому доступу

Для перехоплення телефонних розмов чи прослуховування приміщень можуть бути використані як безпосередньо телефонні апарати, так і ТЛ за умови встановлення на них засобів технічної розвідки, так званих телефонних закладок. Тому обмеження фізичного доступу до АТЛ, яке досить просто організувати у контрольованих зонах і складно у об'єктах з вільним доступом, є одним із найпростіших запобіжних заходів. Суть методу в обох випадках зводиться до ретельного огляду телефонного апарата і мережі щодо підключення сторонніх пристроїв. Сучасні телефонні закладки мають дуже малі розміри, або можуть бути закамуфльовані під радіоелектронні елементи, які важко виявити, особливо, якщо вони встановлені, наприклад, у телефонному апараті чи розетці.

Проте навіть без проникнення у контрольоване приміщення наявний у ньому телефонний апарат можна використати як джерело прослуховування розмов у режимі реального часу при піднятій телефонній трубці та приміщення при покладеній трубці за умови доступу до ТЛ на відстані, що не перевищує кількох десятків метрів. І якщо у першому випадку сигнал у лі-

нію подається з мікрофонного кола, то у другому використовується явище акустично-електричних перетворень у дзвінковому колі телефонного апарату, яке постійно залишається підключене до ТЛ, на відміну від мікрофонної і телефонної капсулі. Спеціальні високочутливі низькочастотні підсилювачі, гальванічно підключені до ТЛ, дозволяють перехопити інформаційний сигнал, наведений у лінії, амплітуда якого у залежності від телефонного апарату може сягати кількох мілівольт [3]. Збільшити дальність перехоплення інформації можна за рахунок використання методу високочастотного нав'язування. В залежності від методу гальванічного підключення такі закладки поділяються на контактні (послідовні чи паралельні) та безконтактні, а по живленню — ті що живляться від телефонної мережі та автономні [4].

Ще одним із видів телефонного шахрайства є несанкціоноване підключення до телефонної лінії і використання її для власних потреб. Це, як правило, призводить до фінансових втрат постраждалого через надходження рахунків за здійснення міжміських/закордонних дзвінків та позбавлення абонента можливості вчасно передати інформацію, оскільки його лінія на момент втручання буде насилати сигнал «зайнято».

За умови можливості доступу в контрольоване приміщення, у ньому можна встановити виносний мікрофон, що використовуватиме телефонну лінію як канал передачі сигналу або джерело живлення.

Запобігти витоку мовної інформації через канали зв'язку можна з допомогою пасивних та активних методів. До широко вживаних пасивних методів захисту відносяться: обмеження чи фільтрація небезпечних сигналів за допомогою пристроїв «Скеля-1Ф», «ФЗП-103-2»; захист мовної інформації від витоку абонентськими телефонними лініями внаслідок акустоелектричного перетворення в телефонному апараті у режимі «очікування виклику» — «Рікас-1», «Рікас-2», «Базальт-3»; відключення з використанням пристроїв «Скеля-1К», TS2, «P5055» фірми «Ренар» джерел таких сигналів — телефонного апарату — за умови покладеної телефонної трубки. Визначити наявність несанкціонованого підключення до каналу зв'язку можна з використанням індикаторних пристроїв «Скеля-1А», «Рікас-4», що фіксують зміну параметрів телефонної лінії, порівняно з відповідними їх значеннями для «чистої» лінії (контроль сталої напруги живлення, струму короткого замикання, навантажувальної характеристики, зміни рівня сигналу на вході приймача контролю у момент підняття трубки, а також низькочастотних сигналів телефонних закладок та сигналів високочастотного нав'язування і накачки, сигналізатор обриву ТЛ тощо), а також періодичний контроль на наявність телефонних закладок у знеструмленому стані з використанням аналізаторів дротових ліній або пристроїв нелінійної локації типу «ULAN-2» (вимірювання імпедансу АТЛ, асиметрії проводів АТЛ, знімання вольт-амперної, перехідної та лісажу-характеристик, визна-

чення віддаленості до неоднорідностей лінії, спричинений контактними під'єднаннями) [5].

Активні методи захисту від просочування інформації по електроакустичному каналу за допомогою пристроїв «Скеля-1Г», «Кварц-2», «Гном-4» передбачають лінійне зашумлення телефонних ліній низькочастотним сигналом (300...3400 Гц) у режимі покладеної телефонної трубки і його припинення при знятті трубки телефонного апарату, що призводить придушення мікрофонних систем, які використовують телефонну лінію для передачі інформації на низькій частоті; або подачу широкосмугової високочастотної маскуючої перешкоди під час розмови в діапазоні вищих частот звукового діапазону (від 6...8 кГц до 16...20 кГц чи від 20...25 кГц до 50...100 кГц), що спричиняє активізацію підслуховуючих пристроїв і суттєве спотворення корисних сигналів (погіршення розбірливості мови) при перехопленні їх всіма типами підслуховуючих пристроїв. До активних методів протидії несанкціонованому доступу відносяться методи подачі у телефонну лінію синфазної низькочастотної маскуючої перешкоди; підвищення напруги в телефонній лінії під час розмови до 18...24 В; подачу під час розмови в лінію постійної напруги, відповідної напрузі в лінії при піднятій телефонній трубці, але зворотної полярності (метод «обнуління»). Перелічені заходи дозволяють порушити функціонування або відключити підслуховуючі пристрої, не залежно від способу їх під'єднання до лінії.

Виведення з ладу встановлених телефонних закладок, гальванічно під'єднаних до лінії, реалізується методом «випалювання» — подаванням у лінію при від'єданому телефонному апараті високовольтних імпульсів напругою 1,5 кВ потужністю 15–50 ВА в режимах закороченої та розімкненої ТЛ, що призводить до знищення вхідних каскадів пристроїв перехоплення інформації чи їхніх блоків живлення. До пристроїв, які реалізують цей метод, належать «ПТЛ-1500», «КС-1300», «Кобра» [6].

Одними із найдосконаліших способів захисту даних, що передається каналами зв'язку, є використання криптографічних алгоритмів шифрування мовної інформації. Такий спосіб буде вимагати від абонентів, що спілкуються, наявності однакових пристроїв кодування-декодування сигналу — скремблерів. Вони забезпечують повну конфіденційність переговорів і можуть використовуватися у вигляді телефонної приставки типу Р6020, «Горіх-П»; телефонного апарату «Горіх-Т»; накладки на телефонну трубку ACS-2.

Висновки

Безперервне вдосконалення як технологій, так і засобів несанкціонованого знімання мовної інформації, вимагає серйозної уваги до методів та засобів захисту ТЛ. У роботі проведено класифікацію загроз порушення конфіденційності у каналах телефонного зв'язку та запропоновано методологію усунення несанкціонованого зняття інформації.

Комплексне використання ряду перелічених технічних засобів дозволяє запобігти використанню каналів зв'язку для підслуховування телефонних розмов та прослуховування приміщень, через які вони проходять.

Література

1. Про затвердження концепцій технічного захисту інформації в Україні : постанова Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 1997 року № 1126 // Урядовий кур'єр. — 1997. — 3 с. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1126-97-%D0%BF>
2. Хома В. В. Методи і засоби технічного захисту інформації на абонентських телефонних лініях / В. В. Хома // Автоматика, вимірювання та керування. — 2009. — № 639. — С. 87—93. [\[Publ.\]](#)
3. Мелешко О. О. Проблеми, які виникають при захисті телефонних ліній / О. О. Мелешко, І. О. Лебединська, А. В. Палазюк, А. І. Ткачук [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/Informatica/76208.doc.htm
4. Хорев А. А. Защита информации от утечки по техническим каналам. Часть 1. Технические каналы утечки информации / А. А. Хорев. — М. : Гостехкомиссия РФ. — 1998. — 320 с.
5. Универсальный анализатор проводных коммуникаций ULAN-2 : техническое описание и инструкция по эксплуатации. — М. — 2004. — 88 с.
6. Лагутин В. С. Утечка и защита информации в телефонных каналах / В. С. Лагутин, А. В. Петраков. — М. : Энергоатомиздат. — 1996. — 304 с.

References

1. Kontseptsiiia tekhnichnoho zakhystu informatsii v Ukraini : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1126 [Technical Information Protection in Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine #1126] // Uriadovyi kurier, 1997, 12 Nov., p. 3. Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1126-97-%D0%BF>
2. Khoma V.V. (2009) Metody I zasoby tekhnichnoho zakhystu informatsii na abonentskykh telefonnykh liniakh [Methods and means of technical protection of information on the user's telephone lines]. *Avtomatyka, vymiriuvannia ta keruvannia*, No 639, pp. 87–93. Available at: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/2342>.
3. Meleshko O.O., Lebedynska I.O., Palazyuk A.V., Tkachuk A.I. *Problemy, yaki vynykaiyt pry zakhysti telefonnykh liniy* [The problems that arise in the defense of telephone lines]. Available at: http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/Informatica/76208.doc.htm
4. Khoriev A.A. (1998) *Zashchita informatsii ot utiechki po tekhnicheskim kanaliam. Chast 1. Tekhnicheskie kanaly utiechki informatsii* [Protecting information from leaking via technical channels. Part 1. Technical channels of information leakage]. Moscow, Gostekhkommisiiia RF Publ., 320 p.
5. Universalnyi analizator provodnykh kommunikatsii ULAN-2. *Tekhnicheskoe opisanie i instruktsiia po ekspluatatsii* [Universal analyzer of wired communications ULAN-2: technical description and user manual]. Moscow, 2004, 88 p.
6. Lagutin V.S., Petrakov A.V. (1996) *Utiechka i zashchita informatsii v telefonnykh kanalakh* [Leakage protection and information in telephone channels]. Moscow, Energoatomizdat Publ., 304 p.

Цибуляк Б. З. Захист інформації від витоку каналами телефонного зв'язку. Розглянуто основні проблемні питання, пов'язані зі створенням комплексів технічного захисту інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Проведено огляд методів і засобів виявлення несанкціонованих під'єднань до абонентських телефонних ліній та

запропоновано методи боротьби із витоком мовної інформації з використанням адекватних технічних пристроїв захисту.

Ключові слова: технічний захист інформації, інформаційна безпека, мовна інформація, комутована телефонна мережа, канали зв'язку.

Цыбуляк Б. З. **Защита информации от утечки каналами телефонной связи.** Рассмотрены основные проблемные вопросы, связанные с созданием комплексов технической защиты информации на объектах информационной деятельности. Проведен обзор методов и средств обнаружения несанкционированных подключений к абонентским телефонным линиям и предложены методы борьбы с утечкой речевой информации с использованием адекватных технических устройств защиты.

Ключевые слова: техническая защита информации, информационная безопасность, речевая информация, коммутированная телефонная сеть, каналы связи.

B. Tsybulyak. Protection of information leakage from channels of telephone connection.

Characteristics of the methods for detecting unauthorized connections to a subscriber telephone line are presented. They ensure the confidentiality of telephone conversations, protect from eavesdropping of rooms and prevent the unauthorized use of telephone connection.

The classification of threats of confidentiality violation in telephone channels was done and methodology for eliminating of unauthorized interception of information was proposed.

For the most perfect protection of transmitted data channels it is advisable to use cryptographic algorithms for encryption of voice information. However, implementation of this method requires the presence of the same devices for signal encoding and decoding (scrambler) in all communicating subscribers.

Only complex using of a range of listed technical equipment allows to avoid using of communication channels for wiretapping and eavesdropping in rooms through which they are passing.

Keywords: technical protection of information, information security, language information, switched telephone networks, communication channels.